

Incipit Tractatus de ps. CVIII.

Brefatio.

Psalmū istum de christo habere pphetiā quisquis Actus apostolorū fideliter legit agnoscit: vbi de christi traditore Juda pphetatum est quod hic scriptum est: **F**iant dies eius pauci: et episcopatus eius accipiat alter: quādo Athanasius i locū Jude ordinatus: numero apostolorum duodecimus adiūctus esse euidenter apparet. Sed si de illo vno homine omnia que hic in malo dicta sunt intelligere conemur: expositionis ratio non omnimodo aut vix valebit occurrere. Si em̄ de tali genere hominū malorū: id est inimicorum christi ingratorūq; iudeorum: omnia mihi videntur posse clarius aperiri. Sicut em̄ quedam dicunt: que ad apostolū Petrum p̄rie p̄tinere videant: nec tamē habent illustrem intellectū: nisi cum referunt ad ecclesiaz cuius ille agnoscitur in figura gestasse psonā: p̄pter p̄matū quē in discipulis habuit: sicuti ē: **T**ibi dabo clauēs regni celorū: si qua huiusmodi: ita Judas psonam quodāmodo sustinet inimicorū christi iudeorū: qui tunc oderant christum: et nunc p̄ successionez p̄seuerante genere ip̄i impietati oderūt. **D**e quibus hominib; et de quo populo possunt nō incōueniter intelligi: non solum ea que aptius de ip̄is in hoc psalmo legimus: verū etiā illa que p̄rie de ip̄o Juda dicunt exp̄ssius: sicuti est qd̄ commemorauit: **F**iant dies eius pauci: et episcopatus eius accipiat alter: **Q**d̄ apparebit ad iuuāte domino: cum ad eos versus tractādi ordine venerim; **I**ncipit ḡ iste psalm;.

Expositio psalmi.

Deus laudē meā ne tacueris: quia os peccatoris et os dolosi super me apertū est. **U**n̄ apparet falsam esse vituperationē quā non tacet peccator et dolosus: et verā esse laudē quā non tacet deus. **D**eus em̄ verax: omnis autē homo mendax: quia nō est homo verax: nisi in quo loquit̄ deus. **L**aus autē maxima est vnigeniti filij dei: qz hoc ipsum qd̄ est vnigenitus dei filius p̄dicatur. **H**oc autē nō apparebat: sed apparente infirmitate ei; latebat: **L**ū os peccatoris et os dolosi sup̄ eum apertū est: et ideo illud apertū est: qz operata virtus hui; fuit. **I**deo autem dicit: apertū est os dolosi: qz odisi quod dolo tegebat̄ erupit in vocem. **H**oc etiā cōsequētib; versib; plan; dicit̄. **L**ocuti sunt

aduersum me lingua dolosa: **T**unc vni; quādo cum tanq; magistrū bonum captiosa adulatione laudabant. **U**nde alibi dicitur: **E**t qui laudabant me aduersum me iurabant. **B**einde qz eruperūt clamātes: **C**rucifige: crucifige: secutus adiunxit. **E**t sermonibus odij circūdederunt me: **I**lli qui lingua dolosa: quasi nō odij: sed dilectionis verba locuti sunt: ideo aduersum me: quia hoc insidiando faciebāt: postea sermonib; nō false et dolose dilectionis: sed aperti odij circūdederūt me. **E**t expugnauerunt me gratis. **S**icut autē pii graus amant christum: sic impij gratis oderunt: quia sicut veritas nullo extra eaz p̄posito cōmodo: sed p̄pter seipsam expetit̄ ab optimis: ita iniquitas a pessimis. **U**nde et apud auctores secularū litterarū dictū est: de quodā pessimo. **B**ratuito potius malus atq; crudelis erat. **P**ro eo inquit: vt diligerent me detrahebāt mihi: **S**ex sunt in isto genere differentie: q̄ cōmemorate animaduerti facillime possunt: reddere bona pro malis: non reddere mala p̄ malis: reddere bona p̄ bonis: reddere mala p̄ malis: nō reddere bona p̄ bonis: reddere mala p̄ bonis. **H**orū duo prima: bonorū sunt: et eorum duoz prius melius: postrema duo malorū: et eorum posterius deteri;: duo mediā quodāmodo mediocritā: sed eorum prius p̄pinquū bonis: posterius p̄pinquū malis. **H**ec in scripturis sanctis oportet attendere. **R**eddidit bona p̄ malis ip̄e domin; qui iustificat impiū: **E**t pendēs in cruce dixit: **P**ater ignosce illis: qz nesciūt quid faciunt. **L**inus vestigia secutus sanctus **S**tephan;: fixo genu orauit p̄ lapidantibus dicens: **D**omine ne statuas illis hoc delictum. **A**d quam rem preceptū pertinet: **D**iligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos: et orate p̄ eis qui vos p̄sequūtur. **M**ala pro malis nō esse reddenda **P**aulus apostol; dicit: **N**ulli malum p̄ malo reddentes: **E**t apostol; **P**etrus: **N**on reddentes malū p̄ malo: vel maledictū pro maledicto. **U**nde et in psalmis legit̄: **S**i reddidi retribuētib; mihi mala. **B**uozū postremorū illud mihi ad nouem leprosos pertinet: qui cum mūdāti essent a domino: gratias non egerunt. **I**llud vō vltimū quo nihil ē peius ad hos p̄tinēt: de quib; i isto psalmo legit̄: **P**ro eo vt me diligerēt detrahebāt mihi. **D**ilectōz quippe debebāt tantis dñi bñficijs: quā nō

solum minime reddebāt: verū etiā p illo bo
no irrogabāt malū. **¶** Duo vō media q̄ dixi-
mus hominū quodāmodo esse mediorum
ita se habent: vt eorū pus quod est redde-
re bona p bonis habeant: et tōnī: et medio-
criter boni: vel mediocriter mali. **¶** Ideo do-
minus hoc non rephendit: sed non vult in
eo solo discipulos suos pmanere quos vult
ad maiora puchere: quib⁹ dicit: **¶** Si dilere-
ritis eos q̄ vos diligūt: id est reddideritis
bona p bonis: quā mercedē habebitis: id ē
quid magnū faciētis. **¶** Nonne et publicani b̄
faciunt. **¶** Vult autē illos et hoc facere: et lōge
amplius: id est vt non solū amicos: verum
etiā inimicos diligant. **¶** Posterior autē qd̄
est reddere mala p malis: habent et mali vlt
mediocriter mali: vel mediocrit⁹ boni vsq̄
adeo vt lex eis dederit vlciscendi moduz:
oculū p oculo: dentem p dente: que si dici
potest iniustoz iusticia est: nō qz iniquū est
vt recipiat vnusquisq̄ qd̄ fecerit: alioquin
lex nequa q̄ id cōstitueret: sed qz vlciscen-
di libido vitiosa est: magisq̄ ad iudicē per-
tinet inter alios hoc discernere q̄ bonū bo-
nū sibi expetere. **¶** Quapropter impij ex
illa benignitatē summitate delapsi vbi red-
dunt bona p malis: ad quātā malignitatis
pfunditatem venerunt retribuendo mala
pro bonis. **¶** Quanto precipitio tot gradus
interpositos transferūt: **¶** Nec parū aliquid
putari debet: quia non ait: **¶** Pro eo vt dili-
gerent me interficiēbant me: sed detrahe-
bant mibi. **¶** Ideo quippe interfecerūt: quia
detraherunt: negantes dei filium: et dicen-
tes: q̄ i principe demoniorū eijceret demo-
nia: et demoniū habet et insanit: quid eū au-
ditis: et cetera talia. **¶** Qua detractione ab
illo auertebant eos quozū puerfionem ille
querēbat. **¶** Et ideo potius hoc dixit: vt ostē-
deret magis eos nocere qui christo detra-
hant: et per hoc animas interficiūt: q̄ qui
eius mortalem carnem mox p̄sertim resur-
recturā seuiendo peremerūt. **¶** Sed cum di-
xisset: **¶** Pro eo vt diligerent me detrahebāt
mibi: quid ait: **¶** Ego autē orabam. **¶** Nō
quidem dixit: quid orabat. **¶** Sed quid me-
lius intelligim⁹: q̄ pro eis ipsis. **¶** Crucifixo
enim maxime detrahebāt: quādo velut ho-
mini: quē quasi vicerant: illudebant: de q̄
cruce ille dixit: **¶** Pater ignosce illis: q̄a ne-
sciunt quid faciunt. **¶** Et quoniā in p̄fundo
malignitatis reddebant ipsi mala pro bo-
nis: ille in summo benignitatis reddebat
bona pro malis: **¶** Quā bene intelligat etiaz

pro discipulis suis orasse: quod etiam ante
passionez suam dixit: ne deficeret fides eo-
rum: quādo ipse pendens in ligno: vt com-
mendaret patientiā: non ostendebat potē-
tiam inter verba detrahentiū quos posset
diuina potestate delere. **¶** Sed nobis vtili⁹
erat q̄ patientie p̄bebat exemplū: q̄ si suos
inimicos sine dilatiōe pdendo ad hoc nos
edificaret vt impatienter festinarem⁹ de
his quos malos patimur vindicari: cū scri-
ptū sit: **¶** Melior ē patiens q̄ fortis vir. **¶** Bo-
cent igit nos diuina eloquia dominico ex-
emplo cū audiui⁹: p eo vt diligerēt me
detrahebant mibi: ego autem orabam: vt
quādo aliquos sentimus ingratos: nō solū
non reddentes bona: sed insup reddentes
mala p bonis: nos orem⁹. **¶** Et ipse quidē p
alijs seuientibus vel dolentibus vel in fide
plicitantibus: **¶** Nos vō etiam p nobis pri-
mitus: vt animū nostrū deo miserante atq̄
opitulante vincamus quo ferimur in vlcis-
cendi cupiditatem: cum detrahit siue p̄sen-
tibus: siue absentibus nobis. **¶** Beinde cuz
christi patientiā recordamur: tanq̄ ip̄o er-
citato: sicut factum est cum dormiret in na-
ui: qui p̄turbationem cordis nostri tempe-
staterq̄ trāquillat animo sedato atq̄ pla-
cato: orem⁹ etiam pro ipsis detractoribus
nostris: vt securi dicamus: **¶** Dimitte nobis
sicut et nos dimittimus. **¶** Sed et ipse dimit-
tebat: qui peccatum quod ei dimitteretur
vitiq̄ non habebat. **¶** Sequit̄ autem. **¶** Et
posuerūt aduersum me mala p bo-
nis: et quasi quererem⁹ que mala p qui-
bus bonis: et odium: inquit: pro dile-
ctione mea. **¶** Hic est enī omnis et magn⁹
reatus illorum. **¶** Nam quid nocere potue-
runt p̄sequentes volūtate: non necessitate
morientem: **¶** Sed ipsum odium est crimen
maximū p̄sequētis: q̄uis sit voluntaria
pena patientis. **¶** Satis autem exposuit quē
admodū supra dixerit: **¶** Pro eo vt me dili-
gerent: quia dilectionē non vtiq̄: sed di-
lectioni eius debebant: cū hic addidit: pro
dilectione mea. **¶** Hanc dilectionem in euā-
gelio cōmemorat: vbi dicit: **¶** Hierlm hierlm
quotiens volui colligere filios tuos tanq̄
gallina pullos suos sub alas suas: et noluiſti.
Beinde que pro ipsa impietate recipiant:
incipit p̄betare: et eo modo illa dicit: tanq̄
vlciscēdi cupiditate ea optet vt fiat: cū di-
cāt futura certissima vitate: et p dei iusticiā
sup t̄les digne v̄tura: quē modū futura p̄di-
cēdi velut sp̄m male optādi qd̄ n̄ itelligē

tes putant odiū odio: et malo aīo malū anī
mū reddi. Quā reuera paucoꝝ est diuolūcē
quō placeat pena iniquoꝝ accusatoꝝ ini-
micitia se saturare cupienti: et q̄longe alio
mō placeat iudici recta voluntate peccata
punienti. Ille quippe reddit malū p malo:
iste autē etiam cuz vindicat nō reddit malū
p malo: qm̄ iustū reddit iniusto. Qd̄ autē
iustū est vtiq̄ bonū est. Punit ergo nō de-
lectatōe aliene miserie: qd̄ est malū p ma-
lo: sed dilectōe iusticie: qd̄ est bonū p ma-
lo. Itaq̄ nec lumini scripturarū calūniē
ceci: opinātes q̄ deus peccata nō punit:
nec quasi malū p malo reddat sibi blandi-
antur iniusti. Audiam⁹ ergo deinde qd̄ di-
uinus sermo cōterat: et in verbis quasi ma-
la optantis intelligam⁹ p̄dicta p̄betantē:
et deum iusta retribuētē subleuata in eius
eternam legem mente cernam⁹. **Cōsti-
tue sup eum peccatoꝝ: et diabolus
stet a dextris eius.** Cū super⁹ querela
de plurib⁹ fuerit: nūc de vno loquit⁹ psalm⁹.
Supius autē dixerat: Locuti sunt aduersū
me lingua dolosa: et sermonib⁹ odij circūde-
derūt me: et expugnauerūt me gratis: p eo
vt diligenter me detrahebāt mihi: ego autē
orabam: et posuerūt aduersum me mala p
bonis: et odium p dilectōe mea: omnia de
plurib⁹: nūc vō quid digni eēt p his in-
quitatib⁹ suis: et quid eis diuino iudicio fu-
turū sit nūcians: **Cōstitue inq̄t sup eū pec-
catoꝝ: tanq̄ intendēs in eū qui se tradidit
talib⁹: de qualib⁹ suis inimicis loquebat su-
perius.** Cum igit⁹ hic Judam traditoꝝ fm̄
scripturā actū ap̄loꝝ supplicio debito pre-
nūciet puniendū: quid est: cōstitue sup euz
peccatoꝝ: nisi eum quē sequēti versu iudi-
cat cum dicit: et diabol⁹ stet a dextris eius:
**Hoc vtiq̄ meruit vt sup se habeat diabo-
lū: id est diabolo subdit⁹ sit: qui christo sub-
ditus esse noluit.** Stet autē a dextris eius di-
ctū est: qz opa diaboli p̄posuit opibus dei.
**Hoc em̄ cuiq̄ non imerito dextris dicit⁹ qd̄
p̄ponit: sicut sinistre dextra p̄ponit.** Ideoꝝ
de illis qui seculi hui⁹ gaudia p̄ponentes
deo: **Beati dixerunt pplm̄ cui hec sunt: re-
ctissime dictū dictū est: Dexterā eozū dex-
tera iniquitatis: Unde qd̄ dixerūt: beatus
populū cui hec sunt: os eozū locutū est va-
nitatē: qd̄ de illis supra dictū est.** Qui autē
os loquit⁹ veritatē cōtra illud qd̄ dixerunt
isti: beati populū cui hec sunt: debet etiaz
īpe dicere: qd̄ in eodē psalmo sequit⁹: **Bea-
tus pplus cui⁹ est dñs deus īpius.** Huic em̄

non diabolus est a dextris: sed dominus si-
cut alibi dicit: **Prouidebā dominū in con-
spectu meo sp̄: qm̄ a dextris est mihi ne cō-
mouear.** Diabol⁹ ergo stetit a dextris eius
qm̄ p̄posuit auariciā sapientie: et pecuniā sa-
luti sue: vt eum traderet a quo debuit possi-
deri: ne ab ip̄o possideret e⁹ opa ip̄e ch̄rist⁹
soluit: a quo noluit possideri. **Cum iu-
dicat exeat cōdemnatus.** Noluit em̄
talis eē cui diceret: **Intra in gaudiū domi-
ni tui: sed talis de quo dicit: Projicite illū
in tenebras exteriores.** **Et oratio eius
fiat in peccatū.** Quā nō est iusta oratio:
nisi p̄ ch̄ristū: quē vēdidit imanitate pecca-
ti. Oratio autē que nō fit p̄ ch̄ristū: nō solū
nō pōt delere peccatū: sed etiā ip̄a fit i pec-
catū. Quā autē Judas ita orare potuerit vt
oratio eius fieret in peccatū queri potest:
**Credo auteq̄ dominum traderet: et de illo
tradēdo iam cogitaret.** Nō em̄ iam potue-
rat orare p̄ ch̄ristū. Nā postea q̄ illū tradi-
dit etiq̄ penituit: si p̄ ch̄ristū oraret: indul-
gentiam rogaret. Si indulgentiā rogaret:
spem haberet. Si spem haberet: misericor-
diā speraret. Si misericordiā speraret: non
sibi desperatiōe collū ligaret. **Proinde cū
dixisset: cū iudicat exeat cōdemnat⁹: ne ab
iminenti cōdemnatiōe putaret se potuisse
oratione liberare: quā didicerat cū cōdisci-
pulis suis: vbi dicit: Dimitte nobis debi-
ta nostra: sicut et nos dimittim⁹ debitorib⁹
nostris.** **Et oratio eius inq̄t fiat in peccatū
illi: qz nō fit p̄ ch̄ristū quē noluit sequi: s̄ p̄
sequi.** **Fiant dies eius pauci:** Dies
ei⁹ dicit dies apostolatus ei⁹: q̄ pauci fue-
rūt: qm̄ ante passionem dñi scelere ip̄ius et
morte cōsumpti sunt. **Et tanq̄ diceret: qd̄
ergo fiet de sacratissimo numero duodena-
rio: in quo nō frustra dñs duodecim habē
p̄mos ap̄los voluit: continuo subiecit.** **Et
episcopatū eius accipiat alter.** Tan-
q̄ dicens: et ip̄e pro suo merito puniatur: et
ille numerus suppleat. **Qd̄ si quis quēad-
modū factū sit scire desiderat: actus apo-
stoloꝝ legat.** **Fiant filij eius orpha-
ni: et vxor eius vidua.** Tanq̄ mortuo
ip̄o et filij eius orphani: et vxor eius vidua
ta est. **Mutantes transferant filij
eius et medicent:** Mutates dictū est: in-
certi quo eant omī presidio destituti. **Eij-
ciant de habitationib⁹ suis:** Expo-
suit quid sup dixerit: trāsserant. **Hoc autē
totum quomō vxori eius filios contigerit
sequētes indicant versus.** **Scrutetur**

fenerator omnē substantiā ei⁹: et diripiant alieni labores ei⁹. **¶** Non sit illi adiutor: Ad tuendā eius posteritatem dicit. **¶** Ideo sequit. **¶** Nec sit qui miseret pupillis ei⁹. **¶** S; q̄a possēt etiā pupilli eius sine adiutore et sine tutore in erūnis et egestate tñ crescere et gen⁹ ppagationis seruare: sequit et dicit. **¶** Fiāt nati ei⁹ in iteritū: i generatōe vna delet af nomē eius. **¶** Id ē: vt quod illo generatū ē: iam nō generet: et cito trāseat. Sed quid est qd̄ deinde ibiungit. **¶** In memoriāz redeat iniquitas patrū eius in cōspectu dñi: et peccatūz matrī eius nō delet. **¶** An intelligēdū est: vt reddātur ei peccata etiā parentū suorum: Et quippe nō reddūtur q̄ fuerit mutat⁹ in christo: et ceperit esse nō fili⁹ iniquorū: nō imitatus mores illoz: qz et illud verissime scriptū ē: **¶** Reddā peccata patrū in filios: Et illud qd̄ p̄ ppbetā dicitur: **¶** Et aīa p̄ris mea est. **¶** Be eo quod dictū est: reddā peccata patrū in filios: et alibi: **¶** Anima q̄ peccat ipsa moriet⁹: et anima p̄ris mea ē: et anima filij mea est: et anima q̄ peccauerit ipsa moriet⁹: **¶** Hoc q̄ppe dictū ē de his qui p̄uertūtur ad deū: et nō imitātur mala parentū suoz. **¶** Qd̄ ipse p̄ ppbetā euidenter ostēdit: **¶** Dicit enī parētū iniquitates eis nō obesse q̄ iusticiā faciēdo dissimiles fuerit. **¶** Illud autē qd̄ dictū est: reddā peccata patrū in filios: additū ē: qui oderāt me: hoc est sic me oderāt parētes eoz: vt quēadmodū bonorū imitatio fecit: vt etiā ppria peccata deleātur: sic maloz imitatio faciat vt nō solū sua: s; etiā eoz quos imitati sūt merita sortiātur. **¶** Si ergo Judas teneret illud ad qd̄ vocatus est: nullomō ad eū: vel sua p̄rita vel parentū iniquitas p̄tineret. **¶** S; qz nō tenuit adoptionē in familia dei: sed iniquitatē vetusti generis poti⁹ elegit: redijt iniquitas patrū ei⁹ in p̄spectu dñi: vt i eo etiā ip̄e puniret et peccatū m̄ris eius nō deleretur. **¶** Fiāt contra dñm semp; **¶** Id est pater eius et mater eius fiāt p̄tra dñm semp: nō vt dño aduersent: sed vt merita eorū pessima nō obliuiscat in isto dñs cū illi et ipsa retribuet. **¶** Cōtra dñm enī dixit: in cōspectu dñi. **¶** Rā et alij interpretes sic trāstulerūt: fiant in cōspectu dñi semp: alij vero fiant corā dño semp: sicut alibi dictum est: **¶** Et posuisti iniquitates n̄ras in cōspectu tuo. **¶** Semp aūt dicit: vt sine remissiōe sit tñ illō scelus: et hic: et in futuro seclō. **¶** Dispere

at de terra memoriā eoz. **¶** Patris scz et matris eius. **¶** Memoriā dicit eoz: que i pagine generationis custodit. **¶** Hāc prophetauit d̄ terra periturā: qz et ipse Judas et filij ei⁹ q̄ crāt tāq̄ memoriā patrū: et matris ei⁹ sine successiōe plis: sicut supius dictū est in breuitate vni⁹ generatiōis extincti sunt. **¶** Dicit aliquis. **¶** Etā ne hoc ad penā Jude p̄tinere credēdū est q̄ p̄ ei⁹ mortē ad medicatē vxoz eius et filij puenerūt et trāslati sūt: eiecti d̄ habitationibus suis: scrutante feneratorē oēm substantiā eius: et diripiētib⁹ alienis oēs labores ei⁹: nemine adiuuante: nec miserante pupillis eius: et q̄ cito sūt sine posteris mortui: **¶** Nunquid etiā de his que in suis post mortē cuiusq̄ p̄tingūt v̄llos mortuos tangit dolor: **¶** Aut hec saltē scire putādi sūt: quoz sensus alibi est p̄ meritis: seu bene seu male: **¶** Cui respondeo magnā quidē esse questionē: nec in p̄sentia discernēdā: q̄ sit opis p̄lixioris: vtrū vel quaten⁹ vel quō ea que circa nos agūt nouerint spūs mortuoz: **¶** Elerūtū qd̄ breuiter dici pōt: si nulla illis esset cura de nobis: nō diceret dñs dixisse illū diuitē q̄ tormēta apud iseros patiebat: **¶** Habeo ibi quinq̄ frēs: ne et ipsi veniāt in locum hūc tormentorū. **¶** Sed quolibet intelligant qui hoc aliter intelligere conant⁹: et quia fatendum est: nō esse cōsequēs: vt si sciūt mortui suos viuere: quia nec in locis penarū eos vidēt: vbi diues ille erat: nec in requie beatorū: vbi Lazarū et Abraam: quibus longe agnoscebat: ideo eos etiā illa que circa eorū caros agūt: v̄l leta v̄l tristitia scire: necesse sit. **¶** Hoc dico paucos eē ei⁹ animi boies post mortē suam qd̄ suis boni mali ve p̄tingat: saltē dū viuūt negligāt: atq; oīno contentināt: mltos aūt qd̄ indicat etiā tāta cura cōmendāde vltimē volūtatis: et qualiūcunq; testamētōz sat̄ agere: vt cū defuncti fuerūt suis bene sit. **¶** Per mansionē vero posteritatē sue: p̄ successiōes generationūz soli se laudabiliter spernūt qui seipos abscedūt p̄pter regnū celozū: et filios suos b̄facere cupiūt: v̄l exoptāt: vel martyrio coronari: ita vt nullus eoz in terra remaneat: ceteri aūt oēs aut pene oēs felices volūt suos esse in hac vita post mortē suā: et suū genus interire nolūt. **¶** Quapropter qd̄ **¶** Jude tā ifelicif mortuo ita vxoz ei⁹ vidua et filij ei⁹ orphani remāserūt: vt feneratorē scrutante oēm substantiā eius: et diripiētib⁹ alienis labores eius: de suis habitatiōib⁹

Alia lra. f. ci.

ejiceretur: nec aliquē pupilli ei⁹ miserantē inuenirēt: et in vna generatiōe sine posterl interirent: si bec sentiūt mortui: cum ul⁹ malozū est: si bec nō sentiūt: formido viuozū ē. Si autē mouet quō potuerit habere substātiā quā fenerator scrutaret: alieniq; diriperent: qñ iam cū alijs vndecim dñm sequebatur: credat eū oīa que habebat ita dimisisse filijs et vxori: vt nō inde sinceriter vel pfeuerāter vīculū cupiditatē abruperit: q̄ etiā si ea velut vēdere videre distribuedo paupibus: pfecto faceret qđ Ananias p⁹ dñi ascensionem. Neq; enī metueret ne b dñs diuitate agnosceret: quē falli putabat: qñ ea que mittebant de loculis aufererat.

Alia expositio supradictor

Sed iam videam⁹ si possum⁹ q̄tū dñs adiuuat: quō ista p̄uere possint etiā i pplm iudeoz: cui⁹ iūctie cōtra dñm p̄naci odio pmāserūt: cui⁹ ppli dixim⁹ Judā in figura gessisse psonā: sicut ecclesie gessit ap̄lus Petrus. **Constitue sup eū pctozē: et diabol⁹ stet a dextris ei⁹.** Quēadmodū i Judā: sic i isto pplō itelligedū ē: q̄ repulso a se chusto fact⁹ est subdit⁹ diabolo: cui⁹ p̄suasiones in oibus prauis et frenis cupiditatib⁹ p̄posuit eterne salutis. **Cū iudicat exeat cōdemnat⁹:** Quia in neq̄cia et i infidelitate p̄sistens thesaurizat sibi irā: in die ire et reuelationis iusti iudicij dei: qui reddet vnicuiq; scđm opa ei⁹. **Et oratio eius fiat in pctm.** Quia nō sit p̄ mediatorē dei et hoim: hoim Iesū chustū et sacerdotem magnū in eternū fm ordinē melchise dech. **Fiāt dies ei⁹ pauci:** Scđm regnū accipiēdū ē iudeoz: qz nō diu p̄ ea pfeueravit regnū iudeoz. **Et epātū ei⁹ accipiat alter.** Ip̄m dñm chustū nō in cōgruētē itelligi existio epātū ppli iudeoz: qz de tribu iuda fact⁹ ē scđm carnē. Et ap̄ls ait: **Vico enī chustū mīstrū fuisse circūcisōis p̄pter veritatē dei ad cōfirmādas p̄missiōes patrū.** Et ip̄e ait: **Nō sum missus nisi ad oues q̄ pierūt domus isrl:** qz illis exhibuit in carne p̄sentā: **Et magi q̄ ab oriēte venēst hoc dixerūt: Vbi ē q̄ nat⁹ est rex iudeoz: et hoc in titulo scriptū erat sup crucifixū.** **Si illud mutare volētibus: nō frustra respondit Pilatus: Qđ scripsi scripsi.** **Hic ergo epātū ppli iudeoz: id est do minū chustū: accepit alter: id ē pplus gentiū.** **Fiāt filij eius orphāi: Be qđ dicit: Filij autē regni eijciēt in tenebras ex**

teriores. **Facti sūt autē orphāi amisso ip̄o regno: quasi p̄re pdito: q̄s et deū patrem bene intelligūt amisisse.** **Qui enī filiū non habet: ait veritas: nec p̄rēm bēt.** **Et vxor eius vidua.** **Vxor regni plebs intelligi pōt: cui subdite reges dñant.** **Quidua vero facta est amisso ip̄o regno.** **Mutantes transferātur filij eius et medicent:** **Mutauerūt piculis: vrguentibus hostib⁹: translati sūt: debellati filij regni iudeoz.** **Quid est autē mendicare: nisi ad hoim misericordiā viuere: sicut viuūt sub eaz gentiū regib⁹ in quas translati sūt.** **Eijciant de habitatiōib⁹ suis: Ita factus est.** **Scrutef fenerator oēm substātiā eius: Id est populi ei⁹.** **Ubi nihil melius intelligit: q̄ debita eozū non dimittant.** **Quia in solo chusto dimittunt quez respuerūt: que etiā dicere docuit: Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittim⁹ debitoribus nostris.** **Oēm autē substātiā eius dicit⁹ est: oēm vitā eius: vt ei nulla debita: id est nulla pctā donētur.** **Et diripi ant alieni labores ei⁹.** **Diabol⁹ et angeli eius: quia nō thesaurizant in celo qui nō hnt chustū.** **Nō sit illi adiutor: Quis adiutor est ei cui chust⁹ nō est: Nec sit q̄ misereat pupill ei⁹.** **Qui p̄re pdito: id ē regno sic imāsefr: aut amisso deo cui⁹ filium p̄secuti sunt et oderūt: nō est qui eoz misereat: nō ad tpalem vitā sumendā vel sustentandam: sed ad verā vitā: id est eternā.** **Fiāt nati eius in interitū: Vtq; in interitū sepulcrū.** **In generatiōe vna deleat nomē ei⁹.** **Quia generati sūt: nō r̄generati: ideo i vna generatiōe delētur.** **Nā in altera: id ē in regeneratiōe si eā cōgnoscerēt et tenerēt: non delērentur.** **In memoriā redeat iniq̄tas patrū eius in cōspectu dñi.** **Ut reddat eidem pplō dñs pfeuerātū in malicia etiā patrū ei⁹ iniq̄tatē.** **Sic enī eis dicit: Testimoniū estis vobismetip̄is: qz filij estis eoz qui p̄phetas occiderūt: Et paulopost ait. Ut velat sup vos oīs sāguis iust⁹ q̄ effus⁹ ē sup terrā: a sāguie Abel iusti vsq; ad sanguinem Zacharie filij Barachie.** **Et peccatū mris ei⁹ nō deleat.** **Peccatū bierim q̄ seruit cū filijs suis: q̄ infecit p̄phetas: et lapidat missos ad se.** **Fiant contra dñm semp: Iniq̄tas et peccatū eoz: id est vt a cōspectu dñi nō aboleant: deo in eternū vindicāte.** **Et dispeat de terra mēoria eoz.** **Terra dei: ager dei**

est: ager dei ecclesia dei est: **De** qua terra perijt memoria eorum: quia cum esset rami naturales: propter infidelitatem fracti sunt. **Pro eo quod non est recordatus:** **Uel** ille iudas vel ipse populus. **Facere misericordiam.** Sed melius de populo accipit quod ait non est recordatus. Nam si christum occidit: saltem recordaretur peccando: et faceret misericordiam super membra eius que persecutissime persecutus est: **36 die.** **Quia persecutus est hominem inopem et medicum:** **Potest** quidem accipi de iuda: quia non est dignatus dominus pauper fieri cum diues esset: ut illi paupertate nos ditaremur. **Medicum** autem quomodo intelligat: nisi forte quia dixit mulieri samaritane: da mihi bibere. **Et** in cruce ait: Sitio: **Sed** quod sequitur quomodo accipiat in ipso capite nostro: id est sui corporis saluatore quem iudas persecutus est: non inuenio. **Cum** enim dixisset: et persecutus est hominem inopem et medicum: adiecit atque ait. **Et** punctum corde mortificare. **Id** est ut mortificaret. **Nam** quodam etiam sic sunt interpretati: **Copunctos** autem corde non solum dicitur: nisi stimulis peccatorum in dolore penitendi. **Sic** de illis dictum est: **Qui** cum audissent apostolos post domini ascensionem: puncti sunt corde: quod occiderant dominum. **Quos** allocutus est beatissimus **Petrus** dicens in alia. **Agite** penitentiam et baptizet unusquisque vestrum in nomine domini Iesu christi: et dimittentur vobis peccata vestra. **Sed** quoniam idem ipsi membra eius facti sunt cui in ligno membra fixerunt: populus iudeorum non est recordatus facere misericordiam. **Persecutus** est hominem inopem et mendicum: sed in membris suis: de quibus dicitur quod attinet ad ipsa opera misericordie: **Quoniam** vni ex minimis meis non fecistis: mihi non fecistis. **Et** copunctum corde mortificare: plane punctum corde: sed in membris suis. **De** his autem qui persecuti sunt ut copunctum corde mortificaret: erat et **Saul** consentiens in necem **Stephani.** **Copuncti** corde: quia et ipse **Stephanus** de illis erat qui copuncti sunt corde. **Sed** **Saul** recordatus est facere misericordiam: et qui mane rapiebat: vespere diuisit escas. **Et** ipse copunctus corde: ut etiam in illo ipse persecutus inopem volentes mortificare copunctum corde. **Hoc** quippe oderant in **Paulo** apostolo: quia copunctus corde predicabat quem fuerat ante persecutus. **Inopem** quippe et medicum et copunctum corde in membris suis: et ipse ut mortificaret persequens audiuit de celo: **Saule saule** quid me persequeris: et factus copunctus corde: cepit talia pati quae faciebat copunctum corde. **Be** inde sequitur psalmus. **Et dilexit male-**

dictionem et veiet eum: **Quoniam** et **Judas** maledictionem dilexit: et furando de loculis et dominum vendendo atque tradendo: tamen apertus populus ille dilexit maledictionem quoniam dixit: **Sanguis** eius super nos et super filios nostros. **Et** noluit benedictionem: et elogabitur ab eo. **Et** **Judas** quidem quia christum noluit in quo est eterna benedictio: sed apertus noluit benedictionem populus iudeorum: cui dixit ille illuminatus a domino: **Aliquid** et vos vultis discipuli eius fieri: **Et** noluit benedictionem: et per maledictionem habuit et respondit: **Tu** sis discipulus eius: longe facta est ab eo benedictio quia transitum fecit ad gentes. **Et** induit maledictionem sicut vestimentum: **Sive** **Judas**: sive ille populus. **Et** intrauit sicut aqua in interiora eius. **Ergo** et foris et intus. **Foris** sicut vestimentum: intus sicut aqua: quoniam in eius incidit iudicium quod potest et corpus et animam occidere in gebennam: **Corpus** foris: animam intus. **Et** sicut oleum in ossibus eius. **Quoniam** dicitur cum delectatione male facere: comparare sibi maledictionem: hoc est penam eternam: quia benedictio vita eterna est. **Modo** quippe malefacta delectatur: sicut aqua in interiora eius: et sicut oleum in ossibus eius. **Sed** idem maledictio vocatur: quia talibus deus tormenta praedixit. **Tamen** in ossibus autem oleum est maledictio: cum homines inde fortes se putant: quia licet eis mala tamquam impune committent. **Fiat** ei sicut vestimentum quo operitur: **Cum** super iam dixerunt de vestimento: quid est quod reperit: **An** quia dixerat: induit maledictionem sicut vestimentum: differt ab eo vestimento quod non induit sed operitur: **Induitur** enim quisque tunica: operitur pallio. **Et** quod est hoc: nisi etiam in conspectu hominum de iniquitate gloriari: **Et** sicut zona: inquit: qua semper percingitur: **Maxime** homines ideo percinguntur: ut ad operandum sint aptiores: ne vestis sinibus praepediatur. **Ergo** maledictione se percingit: quod malum non repetitur: sed dispositum aggreditur: et ita discit malum facere ut seipsum patens sit. **Ubi** et hic ait: **Et** sicut zona qua semper percingitur: **Hoc** opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum: **Non** dixit merces eorum: sed opus eorum. **Manifestum** est enim quod indumento et optorio et aqua et oleo et zona ipsa opera describat: quibus eterna maledictio comparatur. **Non** ergo est vnus **Judas**: sed multi: de quibus dicitur: **Hoc** opus eorum qui detrahunt mihi apud dominum: **Quoniam** et plurali numero ponitur potuit per numero singulari: sicut **Herode** mortuo dictum est ab angelo: **Horum** sunt qui querebant animam pueri: **Sed** qui

magis detrahūt christo apud dñm: nisi illi qui ipis verbis dñi detrahūt: dicētes non esse ipsum: quē lex dñi et p̄p̄be p̄nūciarūt: **Et qui loquūtur: inq̄: mala aduersus aiaz meā.** Negādo eū cuz voluisset potuisse r̄surgere cū dicat: Potestatē h̄eo ponēdi aiaz meā: et potestatē habeo iterū sumēdi eā. **Et tu dñe dñe fac mecū:** Quidā s̄baudiēdā putauerūt misericordiā: quidā vero et addidērūt. S̄ emēdatiores codices sic h̄nt. **Et tu dñe dñe fac mecū** **Propter nomē tuū:** Cū sensus altior nō ē p̄mittēdus: ita dixisse filiū p̄ri: fac mecū: q̄a eadē sūt opa p̄ris et filij: Cū etiā misericordiaz intelligam. **Seq̄t enī. Quia suavis ē misericordia tua.** Et ipam q̄ nō dixit: fac in me: vel fac sup me: v̄t aliquid h̄mōi: sed ait: fac mecū: bene intelligim⁹ et p̄rem et filiū simul facere misericordiam in vasa misericordie. **P̄t hoc etiā sic itelligi: fac mecū: id ē adiuua me.** Qd̄ in q̄tidiana loquēdi p̄suetudie h̄mō: cum de aliqua re que p̄ p̄tibus n̄ris est: dicim⁹ nobiscū facit. **Pater q̄ppe adiuuat filium in quantū deus hoīem p̄pter formā serui: cui hōi de⁹ et cui i forma h̄ui etiā dñs ē p̄r.** Nā in forma dei fili⁹ adiutorio nō indiget. **Equalit̄ enī cū p̄re oīpotens est: ex quo et ipse adiutor est hoīs.** Sicut enī pater suscitāt mortuos et viuificat: sic et fili⁹ quos vult viuificat. **Nec aliud p̄r: aliud fili⁹: aut alit̄ p̄r aut alit̄ filius: q̄ et eadē facit et s̄c̄r facit.** Cū in quantū homo est fili⁹ dei: deus suscitauit illū a mortuis: hoc est pater: cui dicit in psalmis: **Suscita me et reddaz illis: In quantū aut̄ deus est: etiā ipse se suscitauit: p̄pter qd̄ dicit: Soluite tēplū hoc et in tri-duo suscitabo illud.** Quod etiā hic significauit: si q̄s diligēter intēdat. **Scrutari enī iussit scripturas q̄ testimoniū p̄hibēt de illo: nō in sup̄ficie p̄transiri.** Non enī tantūmō ait: tu dñe dñe fac mecū: s̄ ait: et tu. **Quid est et tu: nisi q̄ ego et tu: Qd̄ aut̄ nō semel dñe h̄ repetēs ait: dñe dñe: habz i hoc orā-tis affectū: sicuti ē: deus de⁹ meus.** Quod vero cū dixisset: fac mecuz: addidit p̄pter nomē tuū: gr̄am cōmendauit. **Nullis enī opm̄ meritis precedentibus in tantā celsitudinē subuecta ē h̄ūana natura: vt totū simul verbū et caro: hoc est deus et homo: vnigenit⁹ fili⁹ dei diceref.** Hoc aut̄ factū ē vt ab illo q̄ creauerat p̄ id qd̄ nō pierat id qd̄ pierat q̄reref: Cū et h̄ seq̄t: q̄ suauis est misericordia tua: **Libera me q̄ ege-**

nus et paup̄ ego sum: Egestas et pau-p̄tas: infirmitas est: ex qua crucifixus est. **Et cor meū cōturbatus ē intrā me.** Hoc ad illud refert qd̄ ait p̄p̄quāte passi-one: **Tristis ē aiaz mea vsq̄ ad mortē.** **Sicut vmbra cū decliat ablat⁹ sū:** Hoc ipsam mortē significauit: Sicut enī ex vmbra declinante fit nox: sic ex mortali carne fit mors. **Et excussus suis sic locuste.** Hoc iam in mēbris eius: hoc est fidelibus eius conueniētius intelligi existio. Quod vt aliquanto apti⁹ poneret: maluit dicere: sicut locuste: q̄ sicut locusta: **Dñs et n̄re ro singulari possēt accipi etiā mltē: sic illud est: Dixit et venit locusta.** Sed eēt obscurius. **Excussi sunt ergo: id est fugati a p̄secutoribus fideles ei⁹: Quoz vel multitudine significari voluit noīe locustaruz: vel q̄ trāsiliēt de loco i locū.** **Genua mea infirmata sunt a ieiunio: Legm⁹ de-minū christū q̄dragita diez habuisse ieiunū.** S̄ tātū ne valuit in eo illa inedia: vt genua ei⁹ infirmarēt: An et hoc in mēbris eius: hoc est in s̄ctis eius: aptius intelligitur. **Et caro mea imutata est p̄pter oleū.** **Prop̄t gr̄am sp̄ualē.** Cū et christ⁹ appellat⁹ a chulmate: chulma aut̄ vinctio est. **Caro aut̄ p̄pter oleū nō in deter⁹ h̄ in melius imutata est: hoc ē a mortis p̄tume-lia in gl̄iaz imortalitatē exurgēs.** Cū itaq̄ dixisset: **genua mea infirmata sūt a ieiunio: vbi significatū eēt arbitroz eos q̄ in mēbris eius fortes videbāt: tāq̄ p̄ntia panis quo sustentabāt abstracta in ei⁹ passiōe defecisse vsq̄ ad negationē: q̄ apparuit i p̄etro: tāq̄ ad eos p̄firmādos: ne succūbēdo p̄it⁹ caderēt: et caro mea inq̄t immutata ē p̄pter oleū: vt eos a mea morte deficiētes mea resurrectione firmarēt: et misso sp̄s̄sancto v̄ngerē: q̄ non ad eos vēisset nisi ego abīssēz.** Hoc enī dixerat: **Nō pōt ille vēire nisi ego abiero: et euāgelista dic̄: Nōdū erat sp̄s̄ dar⁹ q̄ Jesus nōdū fuerat gl̄ificat⁹: Nōdū erat imutata caro eius: Sive aut̄ p̄ aquaz p̄pter ablutionē vel irrigationē: sive p̄ oleū p̄pter exultationē et inflātionē caritatē significetur sp̄s̄sanct⁹: nō ideo est a seip̄o diuersus: q̄ signa diuersa sūt. Multū enī diuersa sūt etiā leo et agnus: et tñ vtroq̄ significat⁹ ē christ⁹: **Leo p̄pter aliud: Ag-nus p̄pter aliud: nō tñ ali⁹: Quia nec fortis ē agn⁹: nec innocēs leo: christ⁹ aut̄ et in-nocēs vt agnus: et fortis vt leo.** **Biat aut̄ apud Isaiā ipse Jesus christus: Spiritus****

domini sup me: eo q vnxit me. **E**t ego factus sum opprobriū illis: Per mox crucis: Christus eni nos redemit de male dicto legis: factus p nobis maledictus. **V**iderunt me et mouerunt capita sua. Quia viderunt pcedisse: et nō videbāt resurrexisse: **C**lides qn genua ei sunt infirmata: nō videbāt qn ē caro imutata. **A**d iuuā me dñe deus meus: saluū me fac in misericordiā tuā. **H**oc ad totū rferri potest: id ē et ad caput et ad corp⁹. **A**d caput ppter formā serui: ad corpus ppter ipos seruos. **P**otuit eni et i eis dicere deo: ad iuuā me et saluū me fac: in quibus Saulo dixit: qd me psequeris: **Q**d autē addidit in misericordiā tuā: gratuita grā cōmémoratur: nō ex opm debito. **E**t sciāt quia manus tua bec: et tu dñe fecisti eā. **H**e his dixit sciāt: p quib⁹ seuiētib⁹ et orauit: **Q**uia in eis in quib⁹ fact⁹ ē opprobriū mouētib⁹ in eius illusionē capita sua: erāt etiā hi qui in eū postea crediderūt: **V**iscāt aut qui formā hūani corpis deo tribuūt: quomō habeat deus manū. **S**i eni qd facit: manufacit: nūqd et ipaz manū suā manu facit: **Q**uomō ergo hic dictū ē: et sciāt qz man⁹ tua bec: et tu dñe fecisti eam: **I**ntelligam⁹ utiqz manū dei esse christū: **U**n alibi dī: **E**t brachiū dñi cui reuelatū est. **H**ec manus et erat et fecit eam: qz in pncipio erat verbū: et verbū caro factum ē. **E**t erat sine tempe scdm diuinitatē: et fact⁹ est ei ex semie dauid scdm carnē. **M**aledicent illi et tu benedices: **V**ana est ergo et falsa maledictio filioz hoim diligētium vanitatē et querentiū mēdaciū: **B**e⁹ aut cū bñdicat facit qd dicit. **Q**ui insurgūt in me cōfundātur. **E**t eni insurgant aliquid se aduersus me pficere arbitrant. **S**ed cuz exaltatus fuero sup celos: et esse ceperit sup omnē terraz gloria mea: confundentur. **S**eruus aut tuus letabitur. **S**ue in dextris pñis: sive in membris suis letantibus et inter tēptationes in spe: et post tēptationes in eternū. **I**nduant qui detrahūt mihi pudore: **I**d est pudeat eos detrahisse mihi. **S**ed b pot et in bono accipi: duz corrigūtur. **E**t opiantur sicut diploide confusioe sua. **D**iplois duplex palliū ē. **N**ā qdā etiā sic interpretati sūt istū vsū. **E**t opiant sic palliū duplex cōfusioe sua. **I**ntelligit aut p fundatur et int⁹ et foris: id est et corā dño et corā hoibus. **C**ōfitebor dño ni-

mis in ore meo. **N**imis dici solet in cōsuetudie sermōis latinū: qd plus est qz debet. **L**ui cōtrariū ē parū: qd min⁹ est qz debet. **S**z min⁹ grece. αρα. dī. **I**ste aut ver sus non habet. αρα. sed hebet. σφod pōr. **Q**uod quidā nostri sic interpretati sūt: vt p eo ponerēt aliqñ nimis: aliqñ valde. **S**ed si nimis p eo qd est valde intelligit: pot et in laude poni. **N**ā et ista cōfessio laudē significat. **I**ta eni seqt. **E**t in medio multozū laudabo euz. **B**icit etiā et in alio psalmo: **I**n medio ecclie cātabo te. **S**z cū ipa cātat ecclia q corp⁹ ē christi: quō i medio ecclie cātat ecclia: **I**ta et hic multi cū sint mēbra christi: sicut ipi laudāt: ille laudat: qz mēbra sūt eius: quō i medio mltozū laudat: qñ ipis multis laudātib⁹ dicit ipse laudare: **A**n iō laudat in medio multozū: quia cū ecclia sua ē hic vsqz in cōsumatio nem seculi: vt qd ait in medio mltozū: hoc accipiam⁹ qd ab eis dē multū honorat. **I**n medio qppe esse dī: cui honor pncipū⁹ exhibetur. **S**i aut cor ē tāqz hois mediū: nihil meli⁹ intelligit dictū qz in cordib⁹ multozū laudabo eū. **H**abitat eni christus p fidē in cordib⁹ nostris: et ideo ait: in ore meo: id ē in ore corpis mei: qd est ecclia. **C**orde eni credit ad iusticiā: ore aut p fessio fit ad salutē. **Q**ui assistit a dextris pauperis. **B**e Juda dictū erat: et diabol⁹ stet a dextris ei⁹: qz suas diuitias augere voluit christo vedito: **H**ic aut dñs assistit a dextris paupis: vt diuitie paupis sint ipse dñs. **A**ssistit qppe a dextris paupis: nō vt ei multiplicaret annos vite qñqz finiende: neqz vt eius augeter pecuniā: aut eū faceret corp⁹ virib⁹ forte: vel ad tpus incolumē. **S**ed vt saluā faceret: inqt: a psequētib⁹ aiā meā. **S**aluā fit aut a psequētib⁹ aiā: si nō eis cōsentiat ad malū. **N**ō eis aut cōsentit cū assistit dñs a dextris paupis: ne ipa paupitate: id est infirmitate succubat. **H**oc adiutoriu⁹ pstitū est corp⁹ christi in sanctis martyrib⁹ omnibus.

Alia fra. t Quia.

Explicit Tract. de ps. CVIII.
Incipit Tract. de ps. CIX.

Prefatio.

Quantū dñs donat: q nos mistros cōstituit verbi et sacramēti sui seruire vobis: in adipe misericordie sue suscepim⁹ psalmū istū quē mō cātāuimus: breuē nūero verborū: magnū pondere sentētiar: adiuuāte illo qui vos fecit intētos: vt et nos faciat idoneos sic vt pos